

ŽIVOTNÍ CYKLUS
RODINA/ROZVOD
VZDĚLÁNÍ
NÁBOŽENSTVÍ

GOS 14

ŽIVOTNÍ CYKLUS

- ⊙ Biologická podmíněnost +x sociální povaha
- ⊙ Dětství
  - Kojenec, batole, „brzké dospívání“?
    - středověk: „malí dospělí“, dětská práce (UNICEF), týrání, sexuální zneužívání
- ⊙ Dospívání (adolescent, teenager)
  - Puberta, sexuální aktivity/reprodukce
  - Práva dítěte / proces formálního vzdělávání
    - „na půli cesty mezi dětstvím a dospělostí“
- ⊙ Mladý dospělý
  - Nová etapa, podmíněnost majetkem, „oddechový čas“

◎ Střední věk

- Manželství, rodina, sociální kontakty
  - Svoboda jedince X zodpovědnost → „architektury“ vlastního života / „uvažovat dopředu“
  - „krize středního věku“

◎ Stáří

- Úcta, autorita
- Nárůst nejstarší věkové skupiny - ekonomická nezávislost
- „třetí věk“ (U3V)

◎ Smrt a střídání generací

- Konec života (jedince) X obnova generací
  - Zhuštěný proces socializace - 5 fází: popírání, hněv, vyjednávání, deprese, přijetí

VÝVOJ RODINY

◎ Rodina:

- Nukleárního typu
  - rodič/e, děti (vlastní, adoptivní)
- Rozšířená
  - + prarodiče, bratři, sestry

◎ Manželství v minulosti

- Délka trvání kratší, 3 fáze:
  - Nukleární, citová ne/blízkost, pohlavní styk, ne/svobodná volba
  - „uzavření se“, mateřská a rodičovská láska, autoritativní pravomoci otce
  - Soukromí / citový individualismus, romantická láska, sexuální přitažlivost, oddělení pracoviště a domova (místo spotřeby)

◎ Citát (BOSWELL 1995 in GIDDENS 1999, s. 158)

◎ GOODE 1963,

■ World Revolution in Family Patterns)

1. Pokles významu rozšířených rodin a jiných příbuzenských skupin
2. Všeobecná tendence ke svobodné volbě manželského partnera
3. Posílení práva žen na rozhodování ve věci sňatku i rodiny
4. Úbytek příbuzenských sňatků
5. Prosazení větší míry sexuální svobody
6. Rozšíření práv dítěte

RODINA/MANŽELSTVÍ V ZÁPADNÍ SPOLEČNOSTI

- ◎ Sériová monogamie
  - Více, ne současně
- ◎ Romantická láska
  - osobní přitažlivost, kompatibilita partnerů
- ◎ Patrilinearita
  - jméno/majetek v mužské linii
- ◎ Neolokalita
  - nové místo, nová domácnost
- ◎ Nukleární charakter

VARIACE RODINY (RAPOPORT, RAPOPORT 1982)

◉ Organizační

- Rozdělování povinností/rolí, vztah k sociálnímu prostředí

◉ Kulturní

- Rozmanitost v rodinných hodnotách a názorech
  - Etnické menšiny, přistěhovalci, feminismus
  - Rodinná věrnost, čest, rozšířená rodina / pokrevní vztahy
  - Sociální kapitál X individualismus

◉ Třídní

- Chudina, kvalifikované dělnictvo, střední třída...

◉ Životní dráhy

- Úplná rodina v dětství/mládí, rozvrácená...

◉ Věkové skupiny

- Jednotlivé generace v rodinách
  - Slabší, vs. vyšší střední délka života, až 3 páry generací?

ROZVOD V ZÁPADNÍ SPOLEČNOSTI

- ⊙ **Nezrušitelnost** / na základě žaloby → po vzájemné dohodě od 60. let 20. století / usnadnění
- ⊙ Počet rozvodů nelze považovat za přímý ukazatel nespokojenosti s manželstvím
  - Majetek, status, sociální stigma, osobní uspokojení
- ⊙ **Proces odpoutání**
  - Sociální separace (zrcadlový obraz „zamilování se“) – iniciátor, fyzický rozchod
- ⊙ **Vývoj názorů na manželství a rozvod**
  - Sexuální chování, manželství a role obou pohlaví
  - Rozdíly mezi třídami, rodiči a děti,...

ROZVOD A DĚTI

- ⊙ Emocionální zátěž
  - Přenos zkušeností, vzorců chování...
- ⊙ Domácnost vedená osamělým rodičem
  - Ženy/samoživitelky jako ohrožená skupina, nedobrovolně
- ⊙ Chybějící otec
  - Válečné konflikty, pracovní nasazení, ztráta zájmu
  - Ztráta otcovské role – nárůst kriminality a násilí?
- ⊙ Následná manželství
  - Děti z předchozího vztahu + nové/vlastní
  - Statisticky méně úspěšná než první
- ⊙ Adopce (osvojení)
  - Adoptivní rodiče, nevlastní dítě, různé návyky a představy o správném chování
  - Vznik tzv. binukleárních rodin

VZDĚLÁNÍ

- ◎ Ne/dostupnost školního vzdělávání
  - Volný čas, prostředky - masově až za industrializace
  - X sociální návyky + pracovní dovednosti od dospělých
- ◎ Gramotnost
  - Obecný základ X schopnost učit se
- ◎ Knih tisk / GUTENBERG 1454 / Čína dříve 😊
- ◎ Školní vzdělávání:
  - Evropa 150 let X Spojené státy
- ◎ Rozdíly mezi kulturami, státy, oblastmi
  - Délka školní docházky (str. 395), způsob organizace, charakter výuky
  - Zdarma, ne/rovnost příležitostí, státní X privátní, excellence

- ⊙ Mezinárodní srovnání vysokých škol
  - Akreditace, diploma supplement, prostupnost
  - Podíl studujících z populačního ročníku
- ⊙ Ženy a dívky ve vzdělávacím systému
  - Přístup ke vzdělání, postgraduální/terciární vzdělávání
- ⊙ „Všeobecná školní docházka nepřispívá k překonání ekonomické nerovnosti“ (BOWLES, GINTIS 1976)
  - Motivace k úspěchu X možnost vlastního rozhodování
- ⊙ „skryté poselství školy“ (ILLICH 1973)
  - „Znát své místo a klidně sedět“ (pasivní konzumace) X
  - osvobodit společnost od školy: materiální základna + komunikační síť

NÁBOŽENSTVÍ / RELIGIOZITA

- ⊙ Součást lidského bytí - vnímání a reakce na okolní svět
- ⊙ Křesťanství/bible X islám/korán
  - Překryv, „nevěřící“, konflikt
    - křížové výpravy v 11. až 13. stol. / současnost?
- ⊙ Definice:
  - Víra ve vyšší bytost, dodržování mravních pravidel, posmrtný život (eurocentrický pohled)
  - Vznik světa a člověka, nadpřirozenost, symboly, rituály, magie
- ⊙ **Monoteismus**
  - Víra v jednoho boha: Židovství, islám
  - Více: katolictví
  - Žádný: buddhismus

FORMY

⊙ Totemismus a animismus

- Zvíře/rostlina považované za posvátné
  - Totem: severoameričtí Indiáni/Odžibvejové
- Víra v duchy ovlivňující/působící ve světě živých
- Malé kultury X d'ábel, čarodějnice

⊙ Židovství a judaismus

- 1000 let před n. l., náboženští vůdci/proroci
- Rozptýlení v diaspoře, nacistické Německo X Izrael
  - Princip kibuců

⊙ Křesťanství

- Ježíš ortodoxním Židem, Mesiáš=Kristus, Pavel šířitelem, císař Konstantin
- 2000 let dominantním náboženstvím, organizačně a teologicky členěno

◎ Islám

- 7. století prorok Muhammad / korán, Alláh
- Pilíře: vyznání, 5x, ramadán, almužna, Mekka

◎ Hinduismus

- Vůbec nejstarší, polyteistické (více?), „věřící“ x+
“nevěřící“
- Reinkarnace
  - Zrození, umírání, znovuzrození
- Kastovní systém
  - Sociální a rituální postavení z předchozího života

◎ Budhismus, konfucianismus, taoismus

- Tzv. etická náboženství, etické ideály
- B: sebekázeň, meditace, nirvána
- K: 6. stol. přnl, „nejmoudřejší z mudrců“, vnitřní harmonie přírody
- T: meditací a nenásilím k ušlechtlejšímu životu (X ČLR)

◎ Sekularizace

- Odklon od náboženství v moderním světě X
- Islámský fundamentalismus
  - Doslovný výklad svatých textů

◎ Vývoj islámu

- Výzvy k boji „za pravdu Boží“
- Diferenciace/sekty:
  - Charídžité: rovnostářství
  - Šíité: 16. stol. oficiální náboženství, íránská revoluce
  - Sunnité: dnes dominantní, tolerantnější, vliv Západu

◎ Islám a Západ

- Středověk:
  - Maurové, Turci v Evropě
- Íránská revoluce:
  - Šáh Réza, ajatolláh Chomejní - obnovené islámské právo (šarí'a), islamizace státu
- HUNTINGTON (1993) Střet civilizací
  - Důsledek dokončení studené války a postupující globalizace

SOUČASNÝ VÝVOJ / NOVÁ HNUTÍ

- ⊙ Technika tzv. bombardování láskou
  - Získání naprosté oddanosti jedince, „vymývání mozků“
    - Scientologové, moonisté (Církev sjednocení)
    - Konec světa?
- ⊙ Odklon od zavedených církví
  - Posílení netrinitářských denominací
    - Otce, Syna a Ducha
  - Mormoni, Svědkové Jehovovi
- ⊙ Oddělení církve od státu
- ⊙ Míra religiozity/sekularizace a její měření
  - Pokles členství a aktivity
  - Vliv, majetek, prestiž církví
  - Racionalismus X náboženské oživení